Ч. 3 Неділя 5 (17) січня 1897. Рік VII

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за зложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в бюрі дневників Люд. Пльона і в ц. к. Старостах на провінциї:
на цілий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

З Ради державної.

На засіданю Палати послів з дня 14 с. м. вела ся дальша дебата над етатом міністерства рільництва. Пос. Шайхер поставив резолюцию. Признане ц. к. урядникам зменшеня ціни їзди на зелізницях треба признати в тій самій формі леґітимациї сьвященикам і учителям; евентуально треба старати ся в дорозі додаткового кредиту о средства, щоби при перениманю удержавлених зелізниць не робити урядникам і службі зелізничій кривди в їх авансї.

Пос. Штайнвендер дякував мінїстрови за друге сполучене Триесту з Віднем.— Пос. Менґер, длятого, що при етатї міністерства торговлї не міг прийти до слова, поставив в справі почтової каси ощадности дві резолюциї, именно, щоби податки можна було платити за посередництвом кас почтових і щоби капітали почтових кас ощадности уживано на кредит для промислових кас ощадности.

По промові пос. Кайцля і ще кількох инших бесїдників ухвалено остаточно етат міністерства зелізниць. На порядку дневнім стануло опісля дебата над етатом міністерства рільництва.

Міністер рільництва ґр. Ледебур відповідав широко на бесїду буковиньского посла Стефановича підчас ґенеральної дебати в справі буковиньского фонду релїґійного. Міністер полемізував насамперед з пос. Стефановичем о то, що після висказу того посла на широкім просторі межи Кімполюнґом а Якобенами і Дорною нема анї одного 20-лїтного дерева. Міністер назвав се твердженє зовсїм безосновним і неоправданим. Міністер завізвав був посла, щоби він то своє твердженє в Палатї змінив і пос. Стефанович обіцяв, а як то зробив, сьвідком того була ціла Палата. Я тогди — казав міністер — був все ще готов уважати пос. Стефановича за справедливого чоловіка. По другій єго бесїдї не можу того сказати. Відтак говорив міністер о угодах релїґійного фонду з бар. Попером. Неправдою єсть, будь то би при тім, як казав пос. Стефанович, прийшло з причини зрубів до цїлого ряду запутаних процесів. Фактом єсть, що не виточено анї одного процесу. Пос. Степанович говорив о Поперівских полях, вгетелених трупами. Правдою єсть, що трупішіє яких 20.000 штук дерева, але й цікаво знати, як до того прийшло. Розходило ся о ріжницю 4 зр. 11 кр. а бар. Попер волів не заплатити тих 4 зр. 11 кр. а за то лишити 20.000 штук дерева, щоби трупішіло. Треба дійстно бути великим богачем, щоби позволити собі на такий упір в своїх поглядах.

Впрочім межи бар. Попером а управою фонду релїґійного єсть ще 15 угод що-до зрубів і з виїмкою малих ріжниць в поглядах які, бувають всюди межи купуючим а продаючим, не було вже нїякої колотнечі. Що року збільшає ся тих, що хотїли би вирубувати дерево в лїсах фонду релїґійного, а з того виходить, що неправдою єсть, мов би то нїхто не хотїв вже робити угоди з фондом релїґійним. Як раз в послїдних часах сам пос. Стефанович убігав ся о то, щоби зробити угоду що-до зрубу дерева. Було то в липни м. р. і розходило ся о інтерес, котрий має тепер в своїх руках фірма Ортліб. Угода з тою фірмою кінчить ся аж в 1898 р. Видко, що комусь пильно, коли вже на півтретя року наперед старає ся о перенятє інтересу. Я, на жаль, — казав міністер — не був в положеню, приняти вже тепер оферту, бо з одної сторони фірма Ортліб єсть одна із найсолїднїйших, а відтак фонд релїґійний не може вже тепер взяти ся такою угодою. Ціле враженє, якого я набрав, єсть таке, що лїсничі на Буковинї суть дійстно піонірами поступу, і що нїхто, хто видїв край, не може зробити їм докору.

Ся бесїда міністра надала вчерашному засїданю Палати послів головний характер, а відповідь пос. Стефановича на ню стала ся сензациєю дня. Зазначимо тут лиш коротко, що міністер рільництва ґр. Ледебур заявив вчера, що не мав наміру в своїй бесїдї нарушити особисту честь пос. Стефановича, а пос. Стефанович розпочав свою відповідь від заявленя, що не виступає з полемікою против кавалїра ґр. Ледебура, а займає ся лиш міністром рільництва ґр. Ледебуром.

Новинки.

Львів дня 16-го січня 1897.

— **Затвердженє виборів.** Є. Вел. Цїсар затвердив вибір ґр. Стан. Стадницкого, посла на Сойм краєвий і властителя більшої посїлости в Крисовичах, на презеса, а Вікт. Круковского,

3)

Послїдний з Могіканів.

(Повість Джемса Фенїмора Купера).

(Дальше)

— Я рада з того, що тебе стрітила, друже — говорила дївчина дальше. — Свояки, що дивлять ся крізь пальцї, говорили менї нераз, що я умію зовсїм добре сьпівати в дуетї, отже буде нам приємно і дорога не буде здавати ся довга. Для такої лихої сьпівачки, як я, буде лиш з хісном почути гадку досьвідного знатока.

— Засьпівати собі в догідну пору якийз прекрасних псальмів, то звеселяє серце і душу — сказав на то знаток сьпіву. — Але коли мельодия має виступити у всїй своїй скінченности, то треба на то чотирох голосів. У Вас очевидно повний, мягкий сопрановий голос, я своїм тенором можу взяти і найвисші тони, але ще нестає баса і альта. Он той офіцир, що так нерадо припустив мене до свого товариства, може міг би сьпівати басом.

— Не судіть за скоро з поверховности — відповіла Алїсия сьміючись — хоч у него голос часами і низький, як бас, то все-таки звичайно скорше тенорoвий.

— А чи він знає ся дуже на штуцї сьпіваня псальмів? — спитав єї добродушний товариш.

Алїсия мало що таки в голос не розсьміяла ся, коли відповіла:

— Він рдай чи не скорше сьпіває безбожні пісні. Неспокійне житє вояцке за мало надає ся до того, щоби розбуджувати або піддержувати лагіднїйший настрій.

— Чей же голос, як і всї инші дари, дані чоловікови на то, щоби їх уживати, а не марнувати. Нїхто, що мене знає, не може сказати, щоби я свої дари марнував. А хоч я від малої дитини — як король Дивид — жив для музики, то все-таки з моїх уст не вийшов анї один голос безбожних стишків.

— То ви обмежаєте свою штуку лиш на побожні пісні?

— А вже-ж. А як Давидові псальми перевисшають всї инші, так перевисшають мельодиї, які доробили до них краєві мудрцї і богослови, всю земску штуку. Я гордий з того, що через мої уста не переходить більше нїчого, як хиба лиш гадки і бажаня самого короля ізраїльского. Маю завсїгди при собі один примірник сего славного дїла. Єсть то двайцять і шесте видане з 1744 року, яке появило ся в Бостонї, під заголовком: „Псальми, імни і духовні пісні старого і нового завіта, переложені на анґлїйске для ужитку, скріпленя духа і потіхи віруючих в публичнім і приватнім житю, особливо же в новій Анґлїї“.

При сих послїдних словах вийняв він згадану книжку з кишенї і заложивши на ніс очіцї в зелїзній оправі та розтворивши з побожностию книжку, сказав „Послухайте!“ — і приложив до уст згаданий повисше якийсь дивний інструмент, добув з него високий, пискливий тон, котрий повторив відтак в октаві своїм голосом, і почав сьпівати псальм повним, мельодийним голосом.

Така несподївана перерва лїсної тишини мусїла звернути на себе увагу тих, що їхали попереду. Індиянин шепнув кілька слів Гевардови до уха злиха по анґлїйски, а той відтак звернув ся до сьпівака.

— Хоч нам не грозить безпосередно нїяка небезпечність — сказав він — то все таки осторожність наказує нам їхати в сїй пустарі о скільно можна тихо. Отже вибачте, Алїсиє, коли мушу Вам перервати Вашу розривку і попросити сего пана, щоби відложив свій сьпів на догіднїйшу пору.

— А хотїла як-раз попросити сьпівака о поясненє, плячого голос і слова стоять в такій суперечности з собою, аж ось Ви впали своїм басом.

— Не знаю, що Ви називаєте моїм „басом“ — відповів Гевард трохи заклопотаний; — але то знаю, що менї Ваша безпечність і Кори дорожші, як цїла оршестра Гендльової музики.

Він притих і глянув борзо в гущанину, а відтак кинув недовірчивим оком на проводира, котрий задержав свій поважний спокій. Молодий мужчина сьміяв ся сам з себе, бо гадав, що якусь блискучу ягоду в лїсї взяв за підглядаюче око підсївного Індиянина.

Але майор Гевард лиш в тім похибив, що так борзо успокоїв своє підозрінє. Громадка їздців ще недалеко була віддалила ся від того місця, коли розхилило ся галузє гущавини і за віддаляючими ся подорожними подивило ся якесь людске лице, таке дике, яким лиш могла зробити єго безмежна пристрасть і воєнні малюнки дикунів.

Блеск тріюмфу пересунув ся по помальованім лици дикого, коли споглядав за поваб-ними постатями дївчат, за мужескою поставою

нотаря в Мостисках, на заступника презеса Ради повітової в Мостисках та вибір Матія Серватовского, властителя Райтарович, на презеса і Людв. Балицкого властителя Викотів на заступника презеса ради повітової в Самборі.

— **Кваліфікацийні іспити** для учителів шкіл народних і виділових перед комісиєю іспитовою в Перемишли, розпічнуть ся 15-го лютого. Подання з всіми потрібними документами треба вносити на руки дотичних ц. к. окружних рад шкільних найпізнійше до дня 6-го лютого с. р.

— **З причини сніжних заметий** здержано рух всіх поїздів на шляху Станиславів-Гусятин з днем 11-го с. м., а на шляху Глибока-Бергомет і Карапчию-Чудин на Буковині з днем 12-го с. м.

— **Самоубийство.** Ві второк в ночи застрілив ся в Тарнові слухатель четвертого року прав на краківскім університеті, син бувшого інжинера ради повітової в Ч. Причина самоубийства незнана, бо небіжчик спалив перед смертию всі папери. Вистріл був вимірений в голову невмілою рукою, в наслідок чого самоубийник мучив ся ще досить довго.

— **Утеча вязня.** З Кракова доносять: В осібній казни краківскої вязниці сидів відокремлений задля корости Йосиф Ульман, засуджений за крадіж на десять місяців. Кару розпочав відсиджувати дня 1-го грудня м. р., а мав на собі кайдани, наложені на него на 3 місяці за кару, що хотів утечи з вадовицкої вязниці, коли там відсиджував кару за крадіж. Оногди в ночи вибив Ульман діру в стіні і дістав ся до комина, куди незвичайно зручно виліз на дах, переломивши по дорозі зелізну решітку. З даху вліз вікном на під, де були шнури, на котрих вішано біле. Ті шнури Ульман позвязував, причепив до комина і став по них спускати ся в долину, при чім страшно заваджали ему кайдани. То було около $4\frac{1}{2}$ години рано, на улици нікого не було і тому віхто не бачив утечі злодія. Нараз старий шнур урвав ся і Ульман з висоти II. поверха упав на каміне та зломив собі ногу. Так найшов его облитого кровю поліцийний жовнір та відвіз до шпиталю. Там прикликано слюсаря, котрий перепилував кайдани і обвязано утікачеви ногу. Стан его здоровля досить добрий.

— **Трійняки.** В Живци повила сими днями жінка п. Франц. Пщулки, малярского помічника трійняків, трех хлопців. Мати і діти здорові. Дітям надано імена Каспер, Мельхіорі Валтазар.

— **Дівчина рекрутом.** В российскім місті Ананієві лучила ся така цікава пригода. До служби войскової потягнено там 21-літну дівчину Блюму Литвак, котру з похибки записано в жидівскій книзі метрикальній за хлопця під іменем Шльоми. Дівчина не пішла вправді до бранки, але в наслідок войскового российского права, мусів єї отець заплатити 300 рублів кари за те, що вписаний з метрики син его Шльома не явив ся до побору.

— **Несправедливо засуджений.** В січни 1895 р. найдено в лісі під Льоммель, в Бельгії, трупа убитого лісничого. Власти не могучи найти убийника, визначили нагороду 300 франків. Тогді явив ся молодий 17-літний селянин в суді і заявив, що виновником есть ремісник Брис, отець численної родини. Бриса мимо браку доказів, засуджено на кару смерти і лише король змінив приговор на дожизненну вязницю Допера тепер вийшло на верх, що доносчик обвинив Бриса лише длятого, щоби одержати нагороду. По вияснению справи удав ся міністер судівництва сам до вязниці, щоби невинно засудженому вернути свободу. Ходить поголоска, що парлямент присудить ему відшкодоване в сумі 40.000 франків.

— **Упертий самоубийник.** З Белляка в Каринтії доносять: Гімназияльний професор Альфред Корб, що був від якогось часу на відпустці, прийшов оногди о півночи до аптики і просив о морфінові порошки після предложеної рецепти. Коли аптикар виймив з шафки слоїк з морфіною, професор вирвав ему его з руки і скоро зажив всю морфіну, яка була в слоїку. Аптикар хотів візвати поліцию і лікаря, але професор загрозив ему револьвером. Мимо того спроваджено лікаря, котрий подав професорови лік; але самоубийник не хотів нічого зажити і вскорі помер. Найдено при нім картку з написом: „Страх перед божевільностию був причиною моєї смерти“.

Господарство, промисл, торговля, гігієна і вихована.

Добрі ради.

Лагодьте ся вже від тепер до весняної роботи!

Приготовленя до роботи на весні. До весни ще далеко, але добрий господар повинен вже тепер памятати на то, що іде вже до Петрової днини, коли не хоче, щоби ему опісля в его господарці „ішло з Петрової днини“. Тепер пора до того, щоби собі все приладити, чого опісля треба буде при роботі в поли і огороді. Отже передовсім треба постарати ся о добрі знаряди господарскі або старі добре оглянути і направити, щоби опісля не було при роботі перерви, шкоди і страти часу. Найважнійшою річию єсть плуг. Кождий господар повинен всіма силами старати ся о то, щоби придбати собі добрий плуг. Нині єсть тілько родів плугів, що трудно сказати, котрий з них єсть найліпший, а до того зависить то ще й від ріллі, до котрої він має бути ужитий. Господар мусить отже знати, який плуг собі вибрати. Добрий плуг взагалі повинен бути як найлекший, а притім і як найміцнійший. Найліпші плуги роблять нині зі сталі. Дальше повинен плуг не лиш добре відвертати і укладати скибу так, щоби як найбільша єї поверхня була виставлена на вплив воздуха, але й добре скибу кришити. Дуже важною в тім єсть полиця при плузі і при старих простих плугах треба бодай на то зважати, щоби полиця була добра і відповідно уставлена. — В бо-

---

майора та за дивною постатию сьпівака, саме коли они щезали поза густими деревами.

Глава третя.

Мусимо перенести ся на хвильку на місце нашого оповіданя трохи дальше в західну сторону.

Тут можна було побачити того самого дня двох мужчин над берегами малої але бистрої ріки, котрі очевидно чекали на когось, що єго ще не було, або на якусь сподівану подію.

Дерева сягали своїм галузєм аж по сам край берега, так, що він перехиляючись аж понад ріку надавав єї воді темну краску. Сьвітло сонця вже було погасло і спека дня слабла тепер, коли холодна пара з жерел і потоків піднимала ся понад їх листисту покриву та зависала у воздуci.

А все-таки в сій самотній закутині панувала та сонлива парність, якою відзначає ся американьска околиця в липни; все притихло, лиш було чути тихі голоси обох мужчин, легеньке ковтане зеленого довбача, десь далеко погане кракане ворони, або лагідний шум якогось віддаленого водоспаду.

Такі голоси не були досить цікаві, щоби могли перебити розмову сих обох людий.

Один в них мав червону шкіру і фантастичний стрій домородних жителів ліса; по другім, мимо его простого, майже на лад диких, узброєня, слідно було білу хоч смагляву і опалену барву чоловіка, котрий може похвалити ся, що єсть европейского походженя.

Дикий сидів на самім кінци грубезного ковбана в поставі, котра поважній торжественности его бесіди надавала виразистими минами Індиянина ще більшого значіня. На его майже голім тілі був виписований білими і чорними красками кістяк. На голові, обголеній аж по сам скальповий чуб, мав яко одніcенку прикрасу орлине перо. За поясом его були заткнені томагак і ніж до скальпованя англійскої роботи, а на голім жиластім колїні спочивала рушниця з короткою люфою, така, якими мудрі політики обдїляли своїх диких союзників. Широкі груди, добре збудовані члени тіла й поважне лице борця показували, що він дійшов до висоти свого віку, хоч ще не було ані сліду, щоби его мужеска сила клонила ся вже до упадку.

То, що можна було по білім добачити, доказувало, що він пережив труди і виробив ся на твярду натуру. Руки мав жиласті, але скорше худі, як повні; а все-таки було видко, що ті жили і мушкули твердли вже за молоду. Мав на собі зелену, мисливску блюзу і баранкову шапку, але вже витерту. За вомпемовим[1]) чересом мав ніж, але томагака не мав. Єго мокасіни були украшені як у диких, а з боку шнуровані бексінові опинки[2]) були повисше колін привязані оленевими жилами. Порошниця і мисливска торба доповняли его убране, але довжезна рушниця (яку білі уважали справедливо за найнебезпечнійше оружиє) стояла приперта до дерева коло него.

Очи у мисливого чи поліщука — бо годі було знати, що він за один — були малі, бистрі і неспокійні; він розглядав ся ними заєдно то в одну то в другу сторону, як би чекав, чи не надходить ворог, що десь зачаїв ся. Мимо сих ознак недовірчивости по чертах єго лица було видко, що він не лиш чоловік, у котрого нема нічого злого на думці, але в сій хвили, коли его бачимо, що й честна та щира людина.

Навіть Ваші перекази, Чінґачґуку, признають мені рацию! — сказав він тою мовою, яку розуміли всї краяни, що проживали давнїйше в краю межи Гудзоном а Понтомаком — Ваші батьки прийшли від заходу сонця, перебрали ся через велику ріку, завели війну з народом краю і взяли его в посїдане; а мої прийшли з тої сторони, де небо досьвіта зорів, через солоне озеро, і зробили свою роботу більше менше по приміру Ваших. Здайте-ж ся на Бога, нехай він нас розсудить, а від приятелів не жадайте слів.

[1]) Wampum (чит. вомпем), слово утворене від індияньского wampi, що значить „білий“, означає індияньский пояс нашиваний первістно білими і червоно-фіолетовими скальками (мушлями) пізнійше порцеляновими пацьорками, скляними насамперед у всілякі взірці подібно як наші ґердани на жила з диких звірят. Пояси такі служили давнійше замість гроший.

[2]) Buckskin (чит. бекскін) козлова шкіра; отже козлові опинки або камаші.

— Мої батьки вели війну з голими, червоними людьми — відповів Індиянин тою самою мовою. — Хиба-ж нема ріжниці межи стрілою з каміннним кінцем, а оловянною кулею, якою Ви вбиваєте — чи як гадаєте, Соколине Око?

— У сего Індиянина єсть таки розум, хоч у него червона шкіра! — сказав на то білий, покивуючи головою як той, що знає, що то значить покликати ся на справедливість. Через хвилю здавало ся, що він дав ся переконати і вже годить ся, але відтак відповів на закид товариша, як лиш міг найліпше. — Я чоловік невчений, то може кождий знати — сказав він — але я гадаю, що рушниця в руках Ваших дідів не була так небезпечна, як лук, коли его натягне рука Індиянина, і добра стріла, коли нею вицїлить індияньске око.

— Говорите так, як Вас батьки Ваші учили! — відповів тамтой другий, махнувши легковажно рукою. — А що-ж кажуть Ваші старі люди? Чи говорять молодим борцям, що блідолиці виступили против червоношкірих у воєннім малюнку з камінними топорами або узброєні в деревлянні рушниці?

— Я ані не маю упередженя, ані не зарозумілий на мої вроджені знаки, хоч мій найгірший ворог, — а він то Ірокез — мусить мені признати, що я справдешний білий — відповів поліщук і глянув з вдоволенєм на бліду барву своєї костистої і жиластої руки — і я признаю, що мої брати мали не один звичай, котрий би я не похваляв. На примір записують они в книги, що виділи і що робили, замість розповідати то в своїх селах, де такому хвалькови можна би до очий сказати, що він каже неправду, де хоробрий борець може покликати свого товариша на сьвідка, що правду каже. А наслідки того злого звичаю суть такі, що чоловік, котрий єсть занадто совістний, щоби марнував свій час коло жінок і учив ся назв чорних знаків, може й ніколи не чує нічого про діла своїх батьків, ніколи не возьме его охота робити так само, як они, або ще й ліпше! Я про себе тої гадки, що всї Бемпоси уміють стріляти, бо я вже такого роду, що у нас кождий умів добре обходити ся з рушницею. Але кожда історія має два кінці, длятого питаю тебе, Чінґачґуку, що стало ся, коли стрітили ся наші батьки?

ронах треба зубці оглянути, поламані або нездалі заступити новими. Добрі борони не повинні затикати ся бурянем і нагорненою землею. Длятого найлїпші борони роблять тепер так, що они не мають поперечок, або лиш з одною поперечкою, котра есть нахилена, значить ся, прибита косо до напряму, в котрім іде борона. Дальше роблять борони так, що зубці в них можуть пересувати ся і роблять або ширші або вузші бороздки. Мислячий господар може легко сам собі придумати і зробити таку борону, яка би єму була найлїпша. — Валки до розбиваня груди можуть бути гладкі або карбовані, а при них треба зважити на то, щоби на поли не вилетїли з оси; коли що хибує, треба тепер направити. — Кому потреба, нехай зробить собі лопатку до робленя рівців до спусканя води, або наводнюваня. Так само треба собі вже тепер придбати нові або направити старі знаряди до роботи в городї: рискалї, лопати, граблї, і т. п. До садженя висадків (н. пр. бураків на насїнє), до пересаджуваня молодих деревець, до копаня ямок на поли і т. п. роблять тепер подвійні рискалї т. є. два рискалї сполучені разом з собою. Такий подвійний рискаль вбиває ся з цїлої сили глубоко в землю, відтак розважує ся его і витягає ся та вибирає ся ним землю, котру оба рискалї держать мов би пригорщею. При помочи такого подвійного рискаля іде робота дуже борзо, але й треба бути зручним робітником до него. До робленя рівців на грядках треба собі зробити відповідні грабки, а до скороджения постарати ся о нові граблї або старі направити. Пригадуємо тут граблї з подвійним рядом зубців до пересуваня, про котрі ми вже свого часу писали. Дальше треба оглянути вози, а особливо колеса і оси при них, не поминути нїякої срюбки. Накінець треба понаправляти всяку упряж і докупити чого потреба. Не забути також і на то, щоби в кождім господарстві була тачка — то річ при хатї дуже потрібна: чи розвозити гній на городї, чи перевозити землю з одного місця на друге, чи звозити болото з улицї до города, без тачок не обійде ся. Але у всїм тім приготовленю до весняної роботи найважнїйша річ, щоби придбати собі такі знаряди, якими можна би всяку роботу як найлекше і найдогіднїйше робити, і не мучити нї себе нї робучої худобини.

— Для городництва і садівництва в цїлій Европі суть важними слїдуючі обставини: Огородовина особливо делїкатнїйша минувшого року хибла і цїна єї пішла в гору. Шпараґів н. пр. було дуже мало. Замітне то, що цїна печериць пішла дуже в гору. В Парижи, мимо того, що їх там з цїлого сьвіта найбільше розмножують штучно, есть великий попит за ними, а нїмецкі городники лагодять ся вже розмножувати печерицї на більшу скалю, як доси. Не зле би було, щоби й у нас господарі брали ся до штучного розмножуваня печериць. — Садівникам Америка нагнала великого страху. Там зародило таке множество яблок і взагалї садовини, що єї вивозять величезними масами ще й тепер до Европи. До Нїмеччини привезено торік з Канади по день 1 жовтня 600.000 бочок. Яблока суть дуже красні і смачні, а що найважнїйше, дуже дешеві. Але страх, здаєсь не на довго. Американцї мусїли вивозити свою садовину навіть зі стратою, бо не мали єї де подїти. А всеж-таки можна буде у нас видержати конкуренцию з заграничною і заморскою садовиною лиш тогди, коли садівництво буде лїпше розвивати ся. Важною річию для садівництва есть нинї роблене вина з яблок і з всїляких ягід. Вина з ягід розширяють ся в Нїмеччинї що раз більше. Звертаємо вже тепер увагу наших господарів в горах на роблене вина з афин (борівок). Ми зробили торік малу пробу і вино показало ся знамените; майже не можна его відріжнити від правдивого червоного вина.

— Сіль для худоби продає ся тепер по 5 зр. за метричний сотнар. Але новий закон о продажи тої соли постановляє, що хто би єї уживав инакше, як лиш для худоби, буде остро караний. Ті, що продають ту сіль, стоять під контролею і мусять точно записувати, кілько побирають а кілько розпродують.

— Щоби курки тепер добре несли ся, треба їх добре годувати і держати в теплім курнику. Коли великі морози, треба їм давати трохи огрітої води, а до курника нанести від часу до часу сьвіжого гною з під коний, та де в однім місци насипати сухого піску, щоби курки мали в чім порпати ся. Курник треба часто вичищувати. Покладки в зимі платять ся найлїпше і длятого треба старати ся о то, щоби їх мати подостатком, а буде з них красний дохід.

— Деревлянні стовпи забезпечити від гниття і трупішіня можна дуже добре слїдуючим способом: Бере ся добре перевареного льнянного олїю і мішає ся з мілко потовченим вуглем, так, щоби та мішанина стала так густа, як н. пр. помастка або фарба до мальованя. Тою мішаниною мастить ся відтак ту часть стовпа, котра приходить в землю. Стовпи закопує ся, коли аж помастка на них засохне. Стовпи держать ся тогди в землї лїпше як зелїзо.

— На попарене есть дуже добрий і дешевий спосіб: наскробує ся тоненько звичайного простого мила і прикладає ся на попарене місце, а відтак обвязує ся чистим платком.

— Срібні річи, як н. пр. ланцушки, бразлети і т. п. чистить ся в той спосіб, що на пів лїтри теплої води з милом дає ся 20 капель амоняку і в нїй витирає ся їх щіткою. Відтак треба ті річи обертати добре мягоньким, тонким сукном або положити в чисте трачинє, щоби в нїм висхли.

По сїм настала довга хвиля мовчанки і Індиянин не відзивав ся, аж відтак став розповідати свою коротку историю з пречудною торжественностию, котра богато причинила ся до того, щоби їй надати вигляд правдивости.

— Слухайте, Соколине Око, а Ваше ухо нехай не почує неправди. Отсе говорили мої батьки і то робили Моґікани.

Він замовк на хвильку, кинув допитливим оком на свого товариша і говорив дальше нїби розповідаючи нїби питаючи:

— Хиба-ж отся ріка під нами не пливе проти сонця, аж з єї води зробить ся сіль і струя назад заверне?

— Годі заперечити, що Ваші перекази в обох справах подають правду — казав білий — бо я там був і сам то видів. Правда, що то якась зміна, котрої я собі нїколи не міг пояснити — длячого вода, котра в тїни солодка, стає гірка на сонци.

— А струя? — спитав Індиянин цїкавий на відповідь — батьки Чінґачґука не казали неправди.

— Та й сьвяте письмо не більше правдиве, а оно найбільшою правдою на сьвітї. То завертанє струї називають „приплявом", річ, котра дасть ся легко пояснити і досить зрозуміла. Вода набігає через шість годин, через шість годин вибігає знову, а то ось з якої причини: коли вода в озері стоїть висше, як в ріцї, то напливає доти до неї, доки в ріцї не стане висше, а відтак знов випливає.

— Вода в лїсах і великих озерах спливає на долину, аж стане відтак рівно, оттак як моя рука — сказав на то Індиянин і витягнув при тім руку поземо — опісля вже не пливе.

— Того не може заперечити нїякий совістний чоловік — сказав полїщук трохи роздразнений ізза того, що его поясненє тайни припливу якось не конче знайшло віру — я і признаю, що то правда — на малі розміри, і там, де край есть плоский. Але все зависить від того, якими розмірами на що глядимо. В малім розмірі есть земля плоска, але у великім розмірі есть она кругла. Тим способом можуть калабанї і стави, а навіть великі озера прісної води спокійно стояти, як то оба знаємо, що они такі, і як то ми їх часто виділи; але коли розлиєте воду по ширшім просторі, як море, то коли земля кругла, як же би там вода могла устояти ся спокійно? Так само могли би Ви гадати, що ріка край оних чорних скал, що тягнуть ся цїлу милю горі рікою, повинна би стануть, а преці Ваше ухо каже Вам, що она навіть в сїй хвили, коли ми тут балакаємо, спадає по них.

Хоч Індиянина може й не переконало розумоване его товариша, то все таки був він за гордий признати ся до того, що не вірить єму. Слухав як той, що дає ся переконувати і розповідав дальше таким самим торжественним способом.

— Ми прийшли з того місця, де сонце на ніч ховає ся; ми ішли через велику рівнину, на котрій жили буйволи, аж дійшли до великої ріки. Тут завели ми війну з Алїґевами, що аж земля стала червона від їх крови. Від берегів великої ріки аж до побережа солоного озера не важив ся нїхто проти нас стати. Макаси ішли віддалїк за нами. Ми сказали, що земля має бути наша від того місця, де вже вода не завертає, аж до якоїсь ріки двайцять днів дороги на полудне. Край, котрий ми забрали яко борцї, держали его також як борцї. Макасів нагнали ми разом з медведями в лїси, сіль лизали они лиш там, де ми їм дали, риб не ловили у великім озері — ми кидали їм ости.

— Я то все вже чув і вірю — сказав білий — але то було ще давно перед тим, заким Анґлїйцї прийшли до краю.

— Тогди росла тут сосна, де тепер стоїть отсей каштан. Перші блїдолиці, що зайшли до нас, не говорили по анґлїйски. Приїхали у великім човнї саме тогди, коли мої батьки закопали з червоношкірими воєнний топір. Тогди — говорив він дальше з таким зворушенем, що аж очи єму сьвітили ся а з горла добували ся ті звуки, котрі иногдї так музикально робили его голос — тогди то, Соколине Око, були ми народом і були щасливі. Солоне озеро давало нам рибу, лїс свою дичину, а воздух свої птиці. Ми побирали ся з жінками, що нам приводили дїтий на сьвіт, ми молили ся до великого духа і держали Макасів здалека від себе!

(Дальше буде.)

Телеґрами.

Відень 16 січня. Мінїстер справ заграничних ґр. Ґолуховский виїхав вчера вечером до Берлина.

Відень 16 січня. Найдост. Архікн. Отто з женою Мариею Йосифою принимали вчера у себе амбасадорів Нїмеччини, Анґлії і Ішпанії з їх жінками і амбасадорів Росії, Італії і Туреччини.

Берлин 16 січня. Після Berl. Tagebl. Росия і Франция мали прийти до того переконаня, що в Туреччинї буде можна аж тогди лад зробити, коли султан відправить всїх своїх дотеперішних дорадників а прийме тих, котрих припоручить єму Европа.

За редакцию відповідає: Адам К[illegible]

З друкарні В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.